

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

”Oppimisen tukipalvelut Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksessa”

Suomen kielen tuki maahanmuuttajille

Riitta Kronholm
Heidi Virtanen

2007

Tiivistelmä

Kronholm Riitta, Virtanen Heidi:

"Oppimisen tukipalvelut Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksessa" Suomen kielen tuki maahanmuuttajille

Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu

Opettajankoulutuksen kehittämishanke s.29 + 2 liitesivua

Ryhmän opettaja Maarit Kolari

Toukokuu 2007

Asiasanat: oppimisen tukipalvelut, oppimisen tuki, henkilökohtaistaminen

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena on kehittää oppimisen tukea Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksessa ja esitellä oppimisen tukipalveluita sekä kuvata kehittämisprosessia. Kehittämistyön tuloksena saatiin selkeytettyä käytänteitä ja rakennettua suomen kielen tukitarjotin. Tuen sisältöjen ja muotojen kehittäminen jatkuu lähitulevaisuudessa.

Työn aineisto perustuu TAKK:ssa laadittuihin ohjeistuksiin ja materiaaleihin, Opetushallitukselta tulleisiin ohjeisiin sekä lakiin henkilökohtaistamisesta.

Sisällysluettelo	s.
1. OPPIMISEN TUKI	4
2. TAMPEREEN AIKUISKOULUTUS KESKUS (TAKK) TOIMINTAYMPÄ RISTÖNÄ	6
3. OPPIMISEN TUKIPALVELUT TAKK:SSA	7
4. HENKILÖKOHTAISTAMINEN	9
4.1 Koulutuksen toteuttaminen	9
4.2 Koulutukseen hakeutuminen	10
4.3. Tutkinnon suorittaminen	10
4.4. Dokumentointi	11
5. OHJAUS	11
5.1 Ohjauksen tavoitteet	12
5.1.1 Ohjaus ja työura	14
5.1 Ohjaus tutkinnon suorittajan oppimispolussa	15
6. KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS	16
7. MAAHANMUUTTAJAT JA ERITYISEN TUEN TARVE	19
8. SUOMEN KIELEN TUKI TAKK:N MAAHANMUUTTAJAOPISKELI JOILLE	20
8.1 Maahanmuuttajien koulutus TAKK:ssa	20
8.2 Tuen tarve	22
8.3 Tuen luonteesta	22
8.4 Tuen oppijälähtöisyys	23
8.5 Suomen kielen tukitarjotin	27
9. KEHITTÄMISTYÖN TULOKSIA LÄHTEET	28 30
Liitteet	

LIITE 1

31

LIITE 2

34

1 OPPIMISEN TUKEA

Pedagogisessa ajattelussa tapahtunut siirtymä behaviorismista konstruktiviseen oppimiskäsitykseen on aikaansaanut merkittäviä muutoksia käytännön opetustyössä. Suurille ryhmille tietoa jakava opettaja on astunut kateederilta opiskelijoiden joukkoon ohjaamaan oppimista oppijan yksilöllisistä lähtökohdista käsin. Jokaisen kasvatusalalla toimivan tulee sisäistää henkilökohtaistaminen käsitteenä ja myös siirtää tämä ideaali käytännön työhönsä.

Opetushallituksen henkilökohtaistamismääräys on vauhdittanut yksilöllisen tuen kehittämistä oppilaitoksissa. Tämä kehittämishanke on osa oppimisen tuen kehittämistä Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksessa (TAKK:ssa). Käsillä olevassa raportissa esitetään kehittämisen taustalla olevia näkemyksiä ja kuvataan kehittämistyötä. Varsinaisena tarkoituksena on kehittää suomen kielen tukea maahanmuuttajille, jotka opiskelevat ammattitutkintoihin valmistavissa työvoimapolitiittisissa koulutuksissa ja tarvitsevat kieli- ja kulttuuritaustansa vuoksi erityistä tukea opinnoissa menestyäkseen.

Raportti etenee taustan esittelystä kehittämistyön kuvaamiseen yleisellä tasolla. Seuraavaksi käsitellään maahanmuuttajuutta, jonka jälkeen siirrytään suomen kielen tuen kuvaamiseen. Lopuksi kootaan yhteen tärkeimmät kehittämistyön tulokset ja esitetään mahdollisia jatkokehittämistoimenpiteitä.

Kehittämishanke on osa pedagogisia opintoja Tampereen ammatillisessa opettajakorkeakoulussa (TAOKK), mutta on saumatta liittynyt työhön Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksessa. Mahdollisuus yhdistää opinnot ja työelämä on motivoinut tämän hankkeen tekijöitä merkittävästi.

2 TAMPEREEN AIKUISKOULUTUSKESKUS (TAKK) TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus (TAKK) on Suomen suurimpia aikuisten kouluttajia, jossa opiskelee vuosittain yli 11 000 opiskelijaa ja työskentelee lähes 300 eri alojen asiantuntijaa. TAKK:n taustayhteisö on yksityinen säätiö, Tampereen Aikuiskoulutussäätiö, jonka hallitus koostuu Tampereen kaupungin, Tampereen Kauppakamarin ja edustavimpien työmarkkinajärjestöjen nimeämistä edustajista. Säätiön tarkoituksena on edistää aikuisväestön ammatillisten valmiuksien kehittämistä ja ylläpitämistä yhteiskunnan taloudellisen ja teknisen kehityksen mukaisesti työhön sijoittumisen, työpaikan säilyttämisen ja työuralla etenemisen parantamiseksi.

TAKK:n koulutustarjontaan kuuluvat esimerkiksi ammattitutkinnot ja kurssit, henkilöstökoulutus yrityksille, oppisopimuskoulutus ja työvoimakoulutus. Koulutusta järjestetään neljällä eri toimialalla, jotka ovat Metalli- ja automaatioala, Rakennusala, Liiketoiminta- ja tietopalvelut sekä Palvelualat. Koulutusaloja toimialojen sisällä on 21. TAKK on mukana myös useissa kansallisissa ja kansainvälisissä projekteissa.

TAKK:n toimintaperiaatteina ovat ajanmukaiset oppimismenetelmät ja -ympäristöt, palveluhenkisyys ja asiantuntemus. Perinteisestä opettamisesta on siirrytty entistä enemmän oppimisen ohjaamiseen. Opintojen ohjauksesta vastaa ensisijaisesti vastuukouluttaja ja/tai opinto-ohjaaja. Opiskelijat opiskelevat paitsi luokkahuoneissa myös työelämässä ja erilaisissa projekteissa, jolloin oppimisympäristö on monipuolinen ja lähellä työelämää. Opiskelu on monimuotoista: lähi-, etä- ja itsenäistä opiskelua sekä verkossa opiskelua. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma HOPS, johon kuuluvat oppimissuunnitelma ja tutkintoon valmistavassa koulutuksessa myös näyttösuunnitelma (OPH:n määräys 47/011/2000). HOPS on tavoitteellinen ja konkreettinen suunnitelma opiskelijan opintojen henkilökohtaistamisesta, sisällöstä ja etenemisestä. HOPS:aan kirjataan opiskelijan tavoitteet, henkilökohtaisen ohjauksen ja tuen tarve ja oppimisprosessia sekä mahdollista näyttöä koskevat järjestelyt.

Henkilökohtaistaminen tarkoittaa näyttötutkintojärjestelmässä, että koulutukseen hakeutuvan lähtötaso kartoitetaan ja hänen kanssaan tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma näyttötutkinnon suorittamista ja tarvittavan ammattitaidon hankkimista varten. Suunnitelmassa otetaan huomioon erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta, luku- ja kirjoitushäiriöistä sekä muista syistä johtuvat erityistarpeet opetushallituksen antamien suositusten ja ohjeiden (suositus 13/600/1996) mukaisesti. Ohjausta, tukea ja neuvontaa annetaan kunkin tarpeiden mukaan hakeutumisvaiheessa, näyttötutkinnon suorittamisessa sekä koulutuksen aikana.

Lisää tietoa Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksesta löydät osoitteesta <http://www.tak.fi>.

3 OPPIMISEN TUKIPALVELUT TAKK:SSA

Aikuisopiskelijalla saattaa olla kulunut pitkä aika edellisistä opinnoista, jolloin oppimisympäristöissä ja opetusmenetelmissä tapahtuneet merkittävät muutokset vaativat opiskelijalta opintojen alkuvaiheessa paljon perehtymistä, poisoppimista ja tottumista uusiin työskentelytapoihin. Ote opiskeluun, esimerkiksi opiskelurytmi tai opiskeluteknikka, voi olla hukassa. Mikäli opiskelija on aiemmin kokenut lannistavia tai jopa traumatisoivia opiskelukokemuksia, on opiskelun aloittaminen ahdistava ja itsetunnolle käyvä tilanne. Vaikeudet opiskelussa voivat toki johtua myös terveydellisistä seikoista tai varsinaisista oppimisen vaikeuksista, kuten luku- ja kirjoitushäiriöistä.

Mikäli opiskelijoiden tuen tarpeeseen ei tällaisessa tilanteessa vastata, saattaa seurauksena olla opintojen pitkittyminen ja keskeyttäminen, mikä on inhimillisestä, taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsoen epätoivottava vaihtoehto. Jotta opinnot sujuisivat odotuksenmukaisesti, on kehitettävä opintoja tukevia järjestelmiä. Myös vuoden 2006 alussa voimaanastunut laki ja Opetushallituksen henkilökohtaistamismääräys edellyttävät tutkintoprosessin henkilökohtaistamista. Tämä tarkoittaa ohjaus- neuvonta-, opetus- ja tukitoimien asiakaslähtöistä

suunnittelua ja toteuttamista niin, että tutkinnon suorittajan tai opiskelijan oppimis- ja näyttötutkintopolku henkilökohtaistuu hänen omien lähtökohtiensa ja kehittymistarpeidensa pohjalta ja että hän saavuttaa tavoitteensa. TAKK on aktiivisesti kehittänyt ohjausta ja tukipalveluita esim. AiHe-, Jokeri-, JokeriPlus-, Noste- ja Lukineuvola-projekteissa sekä tehnyt yhteistyötä mm. Pirkanmaan Erilaiset oppijat ry:n ja muiden kumppaneiden kanssa.

TAKK:ssa vastuukouluttaja on vastannut käytännön opetustyössä opiskelijan ohjauksesta, osaamisen ja henkilökohtaisten tarpeiden tunnistamisesta sekä henkilökohtaistamisesta. Hänen yhteistyökumppaneinaan ovat muut kouluttajat sekä tarpeen mukaan opinto-ohjaaja ja erityisasiantuntijat. Kumppaneina ovat myös työvoimatoimiston kurssikummit, koulutustarkastajat, työssä oppimisen ohjaajat ja tutkintosuoritusten arvioijat. Tutkinnon suorittamisen ohjauksesta vastaa tutkintovastaava. Ohjaavassa koulutuksessa päävastuu ohjauksesta on ollut ohjaavalla kouluttajalla.

Tukipalvelut ovat TAKK:ssa koostuneet seuraavista kokonaisuuksista:

- Oppistartti
- Oppimistaustan kartoitus – tuen tarve
- Testauspalvelut
- Suomen kielen lisäopetus
- Matematiikan lisäopetus
- Konsultaatio- ja ohjauspalvelut

Tavoitteena on ollut auttaa opiskelijaa tunnistamaan itsensä oppijana ja löytämään itselleen soveltuvia uusia opiskelutapoja sekä antaa tietoa tukipalveluista.

Oppimistaustan kartoituksessa kouluttaja on testannut, haastatellut ja antanut henkilökohtaista palautetta opiskelijalle. Testauksissa on käytetty Niilo Mäki Instituutin ammatilliseen koulutukseen tarkoitettua seulatestistöä, KTLT matematiikan lähtötasokartoitusta sekä tarvittaessa psykologisia testejä. Lisäopetusta on annettu kartoitusten pohjalta matematiikassa ja suomen kielessä. Konsultaatio- ja ohjauspalveluina on annettu yksittäisten opiskelijoiden oppimiseen ja

elämäntilanteeseen liittyvää ohjausta. Lisätietoja toteutuksesta ja sisällöistä löytyy Jokeriportaalista osoitteesta www.amiedu.net/jokeri.

4 HENKILÖKOHTAISTAMINEN

Opetushallitus on antanut määräyksen näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta. Koulutuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä. Määräys astui voimaan 1.3.07 ja on voimassa toistaiseksi. (<http://www.oph.fi/page.asp?path=1,443,9111,9378>)

4.1 Koulutuksen toteuttaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee toimia niin, että näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuneet saavat asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita, yhteisesti sovittavia tukimuotoja ja palveluja näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen näyttötutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa.

Koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä näyttötutkinnon järjestäjän, tutkinnon tai koulutuksen hankkijan, työpaikkojen edustajien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa.

Henkilökohtaistamisessa on otettava huomioon myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta tai muusta syystä kuten luki- ja kirjoitushäiriöistä mahdollisesti johtuvat erityistarpeet ja lähtökohdat.

Koulutuksen järjestäjä kerää palautetta henkilökohtaistamisesta ja hänellä on velvollisuus kehittää sitä.

4.2 Koulutukseen hakeutuminen

Koulutuksen järjestäjän on selvitettävä hakeutujan esittämien luotettavien asiakirjojen ja muiden mahdollisten selvitysten perusteella hänen osaamisensa sekä muut lähtökohdansa. Mikäli yhteisesti todetaan, että hakeutujan tavoittelema tutkinto ei ole hakijalle tasollisesti soveltuva, hänet ohjataan johonkin muuhun soveltuvaan tutkintoon.

Osaamista kartoitetaan käyttämällä monipuolisesti erilaisia alalle soveltuvia menetelmiä. Sitten päätetään, miltä osin hakeutujan esittämien asiakirjojen pohjalta jo osoitettu osaaminen voidaan ehdottaa tunnustettavaksi. Osaamisen tunnistamisen perusteella on lisäksi arvioitava, miltä osin hakeutuja voidaan hänen jo saavuttamansa osaamisen perusteella ohjata suoraan hänelle soveltuvan tutkinnon, tutkinnon osan tai osien suorittamiseen tai milloin hakeutuja on ohjattava tarvittavan lisäammattitaidon hankkimiseen.

Tällöin on hakeutujalle myös selvitettävä ne erilaiset oppimisen mahdollisuudet, joita koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus tarjota, ja yhteisesti arvioitava niiden sopivuus hakeutujalle. Samalla selvitetään hänelle soveltuvat tutkinnon tai tutkinnon osan suoritusten järjestelyt sekä mahdollisen ohjauksen ja erityisten tukitoimien tarve.

4.3 Tutkinnon suorittaminen

Henkilökohtaistetussa tutkinnon suorittamisessa noudatetaan tutkinnon perusteissa määriteltyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteerejä sekä ammattitaidon osoittamistapoja. Tutkintotilaisuuksien aikataulut ja käytännön järjestelyt suunnitellaan TAKK:ssa mahdollisimman hyvin tutkintoa suorittavan tilanteeseen soveltuviksi.

Oppimisen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan opiskelijan elämäntilanne, aikaisemmin hankittu osaaminen, todetut oppimistarpeet ja työssä oppimisen mahdollisuudet. Lisäksi henkilökohtaistamisessa on yhteisesti suunniteltava opiskelijalle soveltuvat opiskelu- ja arviointimenetelmät sekä ohjaustoimet.

4.4 Dokumentointi

Henkilökohtaistaminen on dokumentoitava näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisessa, tutkinnon suorittamisessa ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa. Dokumentointi kootaan henkilökohtaistamista koskevaksi asiakirjaksi. Tutkinnon suorittajan sekä koulutuksen järjestäjän ja tarvittaessa tutkinnon hankkijan tulee allekirjoittaa tämä asiakirja ja siihen mahdollisesti tehtävät muutokset. Henkilökohtaistamisen toteutumista on arvioitava tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen edetessä osapuolten keskenään sopimalla tavalla. Asiakirjaan ei saa sisällyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (L 621/1999) tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja.

5 OHJAUS

Ohjausta ja ohjauksellisuutta voidaan tulkita ja määritellä erilaisista näkökulmista ja näillä käsitteillä on monia ja monitasoisia merkityksiä. Tässä luvussa pohditaan hyvän ohjauksen ominaisuuksia siitä näkökulmasta, että työskennellään aikuisten parissa. Nämä ominaisuudet koskevat toki hyvää ohjausta missä ikävaiheessa vain.

Ohjaus- ja neuvontatyössä toimitaan silloin, kun henkilö, jolla on säännöllisesti tai tilapäisesti ohjaajan rooli, antaa tai sopii antavansa aikaa, huomiota ja kunnioitusta asiakkaan roolissa olevalle henkilölle.

Sosiodynaamisessa ohjausnäkemyksessä ohjaus nähdään viisauteen perustuvana käytäntönä, jolle on ominaista mm. avoimuus kokemuksille, ei-reaktiivisen hyväksyvän näkökannan omaksuminen sekä kokonaisvaltainen asenne.

Ohjaus eroaa muista auttamistöistä, esimerkiksi perinteisestä opettamisesta ja terapiasta. Ohjaus on määriteltykin joissain näkemyksissä ensisijaisesti toiminnan, ajatusten ja kokemusten reflektointiseksi ja joskus taas elämänsuunnittelun metodologiaksi.

Oppimisympäristössä ohjaus on ajan, huomion ja kunnioituksen antamista opiskelijan opiskelu- ja oppimisprosessille, ammatilliselle kehitymiselle ja tuon vaiheen elämäntapahtumien käsittelylle. Huomion ja kunnioituksen antaminen opiskelijalle ei tapahdu abstraktisti. Sen tulee olla ajan ja mielenkiinnon kohdistamista opiskelijan toimintaan niin, että he tulevat kuulluiksi opiskeluaan, oppimistaan ja ammatillista kehittymistään koskevissa asioissa.

Ohjaus on tavoitteellista toimintaa, johon sekä ohjattavan että ohjaajan tulee valmistautua etukäteen. Ohjauskeskusteluun tulee varata riittävästi aikaa.

Ohjaustilanne edellyttää molemminpuolista sopimista ajasta ja tilasta, toiminnan raamitusta ja reunaehtojen asettamista. (Onnismaa, J. 2000).

Ohjauskeskustelu edellyttää ohjaajalta aktiivista kuuntelua ja omista ennakkoodotuksista ja uskomuksista luopumista. Se on kahden asiantuntijan tasavertaista kohtaamista.

Kunnioitus ja empatia ovat aina onnistuvan ohjauksellisen suhteen perusedellytyksiä. Nämä ovat vuorovaikutuksen onnistumisen perustekijöitä, joista ohjaajan kannattaa huolehtia. Kunnioitusta ja empatiaa voi osoittaa varsin yksinkertaisilla, mutta joskus käytännössä vaikeasti muistettavilla tavoilla: kuulemalla, kuuntelemalla aktiivisesti, olemalla aidosti läsnä opiskelijan asiaa varten.

5.1 Ohjauksen tavoitteet

Seuraavaksi pohdimme ohjauksen tavoitteita. Niitä ovat seuraavat:

- Ohjattava selviää senhetkisestä ongelmatilanteesta
- Ohjattava kykenee tulevaisuudessakin tekemään tarkoituksenmukaisia ja itselle sopivia valintoja, ratkaisuja ja päätöksiä.

Valinnan, ratkaisun tai päätöksen tekemiseen tarvitaan

- Tietoa vaihtoehtoista: millaisia valinta- ja ratkaisuvaihtoehtoja on tarjolla.

- Itsetuntemusta: millainen olen, mikä sopii minulle, miten muut vaikuttavat, mikä on tulevaisuuteni.
- Taito päättää: valmius tehdä valinta ja ymmärtää ennakoita sen seurauksia.

Jaakko Helanderin luennessa (Helander 2006) tarkasteltiin ohjauskeskustelun avainalueita.

- Valmistautuminen: Ohjauskeskusteluun varataan selkeästi aika.
- Tietoaineksen hallinta: Ohjaaja selvittää jo etukäteen sellaisia tietopuolisia asioita, joita tietää ja ennakoi keskustelussa tulevan esiin. Myös opiskelijalle voi antaa ennakkotehtäviä.
- Keskustelun aloittaminen: Jään murtaminen, keskustelun tavoitteen selkiyttäminen. ”Pienimmän kärsimyksen tie”
- Kommunikointi: Ohjaajan on hyvä olla tietoinen omasta sanattomasta viestinnästään. Sanallinen ja sanaton viestintä sopusoinnussa keskenään. Hiljaisuuden sietäminen ns. 10 sekunnin sääntö.
- Opiskelijan ymmärtäminen ja empatian osoittaminen
- Kontakti ja läsnäolo
- Ajattelun ja vaikuttamistapojen tunteminen. Ohjaajan on hyvä olla tietoinen esim. yleisimmin käytetyistä puolustusmekanismeista, tunteen siirrosta tms. Ohjaajan on hyvä olla perehtynyt tämänkaltaisiin vuorovaikutuksen ilmiöihin.
- Keskustelun päättäminen. Kootaan, mitä on sovittu ja miten tästä tilanteesta mennään eteenpäin. Tarkistetaan, oliko ohjattavalla vielä mielessä jotain muuta, mistä haluaisi puhua. ”Olenko unohtanut kysyä sinulta vielä jonkun asian?”
- Oman työn seuranta ja arviointi

5.1.1 Ohjaus ja työura

Ohjaus voidaan luokitella useilla eri tavoilla lähtökohdasta riippuen. Yksi tapa hahmottaa ohjausta annetun ohjauksen luonteen mukaan on kolmijako: neuvonta, ohjaus ja valmennus erilaisissa työuraan liittyvissä kysymyksissä.

Neuvonnalla tarkoitetaan lyhytkestoista palvelua, jossa asiakas saa asiantuntijalta vastauksia kysymyksiinsä mm. tietoa tarjolla olevista koulutusvaihtoehdoista tai työhallinnon palveluista, työnhakuun liittyviä ohjeita tai apua erilaisten hakemusten täytössä. Onnistunut neuvonta edellyttää, että ohjaajalla on tietoa asiakkaan lähtökohdista, tarpeista ja tavoitteista..

Ohjauksella tarkoitetaan palveluprosessia, jonka tavoitteena on auttaa asiakasta määrittelemään omaa tilannettaan, toiveitaan, unelmiaan sekä luomaan henkilökohtainen ja toteuttamiskelpoinen jatkosuunnitelma. Ohjauksen avulla asiakasta autetaan tulemaan tietoiseksi erilaisista vaihtoehdoista ja tekemään perusteltuja valintoja. Ohjaussuhde on yleensä lyhytkestoinen ja tavoitteellinen vuorovaikutussuhde, jossa keskeistä on asiakkaan omien voimavarojen vahvistaminen ja ratkaisusuuntautuneisuus. Ohjaus on asiakaslähtöistä inhimillisen kasvun ja kehityksen tukemista, jossa huomion kohteena on usein elämän kokonaisuus; koulutus, työ, ihmissuhteet, asuminen, raha-asiat, terveys jne. Siksi ohjaus on aina henkilökohtaista. Ohjaukseen kuuluu keskeisesti myös palveluverkostossa työskentely. Ohjaus voi toteutua henkilökohtaisena tai ryhmäkohtaisena palveluna.

Valmennusprosessi tähtää siihen, että asiakas uskaltaa tehdä omaa elämäänsä koskevia suunnitelmia, tahtoo toteuttaa niitä, tietää mitä tarvitsee tuekseen ja osaa toimia suunnitelmiensa mukaan. Siksi valmennus on suhteellisen intensiivinen, pitkäkestoinen, tavoitteellinen kasvatuksellinen prosessi, joka jakautuu erilaisiin vaiheisiin. Se tähtää yksilöllisesti asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen ja sisältää usein sekä yksilö- että ryhmätoimintaa. Valmennusprosessin kannalta on tärkeää, että asiakkaalla on käytössä erilaisia areenoita (ryhmätoiminta, työharjoitteluympäristö, kahdenkeskinen aika) uusien näkökulmien ja kokemusten hankkimiseksi ja kirkastamiseksi. Valmennuksessa keskitytään työhön ja/tai työssä

valmennuksen lisäksi arkisten elämäntaitojen vahvistamiseen. Valmennuksessa tavoitteena on muutos asiakkaan asenteissa, uskomuksissa ja toiminnassa.

5.1.2 Ohjaus tutkinnon suorittajan oppimispolussa

Tiedottava ohjaus: Tiedotetaan tutkinnosta ja erilaisista vaihtoehdoista suorittaa tutkinto.

Arvioiva ohjaus: Henkilökohtaisessa keskustelussa ja haastattelussa selvitetään, onko tutkinnon suorittajalla realistiset mahdollisuudet selviytyä näytöistä ja tutkinnon suorittamiseen valmistavasta koulutuksesta.

Elämäntilanteen ohjaus, oppimisen ohjaus ja opiskelun ohjaus: Yhdessä oppijan ja oppijaryhmän kanssa elämäntilanteen pohtiminen opiskelun ja oppimisen näkökulmasta. Kunkin oppijan elämänkentässä olevien oppimista mahdollistavien ja sitä estävien tekijöiden hahmottaminen, esteiden aukipuhuminen ja toimintasuunnitelman laatiminen niiden poistamiseksi.

Ammatillisen kehittymisen ohjaus: Oppijoiden ohjaaminen omien tietojensa ja taitojensa arvioinnissa, tavoitteiden asettamisessa yhteistyössä työelämän asiantuntijoiden kanssa.

Ammatillisen kasvun ohjaus: Ammatillisten tietojen ja taitojen, työelämävalmiuksien, yhteistyö- ja tiimitaitojen yhteistoiminnallisen ja yhteisöllisen oppimisen mahdollistaminen. Ammatillisten kehittymistavoitteiden tarkentaminen yhteistyössä työelämän asiantuntijoiden kanssa. Oppijan itsearvioinnin ohjaaminen yhteistyössä työpaikkaohjaajien ja arvioijien kanssa. Opiskelijoiden ohjaaminen ja tukeminen opiskelun solmukohdissa.

Opiskelijan itsetuntoa tukeva ohjaus: Näyttöihin liittyvien käytännön asioiden selvittäminen, arvioinnin kriteerien selkiyttäminen yhteistyössä arvioijien kanssa, tutkinnon suorittajien tukeminen ja näyttöön liittyvän jännityksen lieventäminen.

Arvioiva ohjaus: Näyttöjen arviointi ja palautteen antaminen kolmikantaperiaattella.

Jatko-ohjaus: Työelämäpolun rakentaminen yhdessä tutkinnon suorittajan ja tarvittaessa myös työvoimaviranomaisten kanssa. tutkinnon suorittajan tukeminen työelämään siirryttäessä ja erikoisosaamisen kehittämisessä.

6 KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS

Tukipalveluiden kehittäminen jatkuu TAKK:ssa. Koulutusjohtaja Eeva-Kaisa Mäkinen painottaa TAKK:n henkilöstölle kirjoittamassaan tiedotteessa, että oppilaitoksessa tulee olla tähän kehittämistoimintaan soveltuvat foorumit ja työvälineet keskusteluun, analysointiin ja kehittämiseen Ohjaus ja tuki ovat kaikkien yhteisiä asioita oppilaitoksessa, mutta on tärkeää, että vastuualueet ovat selkeät. Tätä silmällä pitäen perustettiin tukipalvelujen järjestämisestä vastaava ohjauksen asiantuntijaryhmä.

Suurten organisaatioiden ongelmana on tuotteiden hukkuminen ja prosessien hämärtyminen organisaation rakenteisiin. Myös TAKK:ssa yksittäisen kouluttajan on usein vaikea hahmottaa toimintoja, tuntea ja muistaa niistä huolehtivat henkilöt. Siksi oli tarpeen selkeyttää vastuu- ja työnjakokysymyksiä. Tukipalveluiden tuottaminen keskitettiin Palvelualoihin kuuluvalle Urasuunnittelu- ja kuntoutuspalveluille, jossa toiminnan koordinoinnista, arvioinnista ja kehittämisestä vastaa työryhmänsä kanssa koulutuspäällikkö Maria-Liisa Korolainen.

Järjestelmällisyyttä parannettiin työnjakoa selkeyttämällä ja vastuuta jakamalla myös käytännön toiminnan tasolla. Tukiohjaajien moniammatillisen joukon muodostaa 14 kouluttajaa, jotka kukin vastaavat tuen antamisesta omalla osaamisen alueellaan koulutusaloittain. Laaja-alaisuutta ja joustavuutta tukimuotoihin saadaan, kun tukijoukossa on mukana eri alueiden asiantuntijoita, jotka tekevät tarpeen mukaan yhteistyötä.

Jotta oppimisen tuki tuottaisi tuloksia, tulee opiskelijoita tukea asiantuntevasti ja ilman katkoksia. Tämä edellyttää kouluttajilta opiskeluprosessin hyvää tuntemusta. On myös tunnettava oppimista tukevat ja estävät tekijät sekä osattava tehdä hyvää yhteistyötä omassa organisaatiossa ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Jotta kouluttaja pystyy tuomaan tuen kiinteästi ammattialan sisältöihin ja lähelle työelämää, on hänen tunnettava omalla vastuualueellaan ammatillisen koulutuksen opetusprosessi ja sisällöt. Tässä tarvitaan yhteistyötä: ammatillinen kouluttaja ja tukiopettaja voivat perehdyttää toisiaan sekä suunnitella yhdessä tuen toteutamista ja sisältöjä.

Oppimisen tuessa on meneillään kokeilemisen ja laajentamisen vaihe. Toiminnan vakiintuessa löydetään varmasti uusia näkökulmia ja kehittämisen kohteita esimerkiksi tuen muodoissa ja sisällöissä. Kehittämistyössä on tarkoitus pitää huomio asiakas- ja oppijälähtöisyydessä sekä pyrkiä pedagogisesti perusteltuihin ratkaisuihin. Koulutukseen hakuvaiheen tukimuotoja on myös tarpeen kehittää. Kouluttaja ja opiskelija voivat yhdessä valita tukitarjottimelta seuraavanlaisia tuotteita. Tuen laajuus ja laatu voidaan räätälöidä opiskelijan tarpeen mukaan.

Oppistartti 1

- oppimisvalmiudet
- ammatin oppimisen haasteet
- oppimistyyli
- oppimisen tekniikat
- oppimisen esteiden tunnistaminen

Oppistartti 2

- aikuisten oppimisvaikeudet
- lukitestausta
- matematiikkatestausta

Testauspalvelut

- lukitestausta

- matematiikan lähtötasokartoitus
- psykologiset testit - AVO-testistö

Muut ohjaus ja tukipalvelut

- lukivalmennus
- matematiikan perusteiden kertaus
- maahanmuuttajien suomen kielen tukiopetus
- elämäntilanteeseen liittyvä ohjaus
- ohjaaminen muiden asiantuntijapalveluiden piiriin

Tuen painopiste halutaan asettaa opintojen alkuvaiheeseen. Mitä varhaisemmassa vaiheessa vaikeuksiin puututaan, sitä nopeammin opiskelija pääsee opiskelemaan tehokkaasti ja menestyksekkäästi. On myös tärkeää, että tuki kohdentuu mahdollisimman tarkasti vaikeuksia tuottavaan alueeseen.

Kynnys tuen hakemiseen ei saa olla korkea eivätkä käytännön hankaluudet saa estää tuen käyttämistä. TAKK:ssa tuen hankkiminen pyrittiin tekemään mahdollisimman helpoksi. Kun tuen tarvetta ilmenee, kouluttaja voi pyytää opiskelijalleen tukipalveluita tätä tarkoitusta varten perustetun sähköpostiosoitteen kautta. Sähköpostia lukemaan nimetty henkilö ottaa yhteyden tukiopettajaan ja näin yhteistyö käynnistyy tukiopettajan, ammatillisen kouluttajan ja opiskelijan välillä. He sopivat yhdessä tukiopetustuntien määrästä, aikatauluista ja järjestelyistä. Yhdessä voidaan neuvotella myös tuen sisällöistä.

Oppimisen tuen tarkoitus on helpottaa ja tukea erityisesti opiskelijan, mutta myös kouluttajan työtä. Siksi on tärkeää, että kaikki kouluttajat tietävät ja ymmärtävät, mihin oppimisen tuki perustuu, mistä siinä on kysymys ja miten tuki on järjestetty. Tuen toimivuus edellyttää myös, että koko organisaatio sitoutuu uuden asian kehittämiseen ja vakiinnuttamiseen. Tästä syystä oppimisen tuki on nostettu keskusteluun ja pohdintaan esimerkiksi toimiala- ja koulutuspäällikköpalavereissa. Tiedottamista on toteutettu myös TAKK:n sisäisessä tietoverkossa. Oppimisen tuen toteuttajat tekevät parhaillaan tukea tunnetuksi ja hyväksytyksi omalla työllään.

7. MAAHANMUUTTAJAT JA ERITYISEN TUEN TARVE

Maahanmuuttajilla tarkoitetaan turvapaikanhakijoita, pakolaisia, siirtolaisia, paluumuuttajia ja muita ulkomaalaisia. Suomessa maahanmuuttajia kannustetaan kotoutumaan Suomalaiseen yhteiskuntaan ja elämään Suomessa. Kotoutumista säätelee kotoutumislaki, jonka pohjalta kunnissa laaditaan kotouttamisohjelma. Käytännön tasolla kotouttamista toteutetaan kotoutumissuunnitelman pohjalta. Kotoutumissuunnitelman laativat maahanmuuttaja ja kunnan viranomainen tai työvoimaviranomainen. Kotoutumissuunnitelman sisältämää toimintaa ovat esimerkiksi suomen tai ruotsin kielen opiskelu, yhteiskuntaan ja kulttuuriin tutustuminen, työelämävalmiuksien hankkiminen, kontaktit suomalaisiin sekä mielekkääseen toimintaan osallistuminen. Myös perus- ja ammatillisen koulutuksen hankkiminen tai täydentäminen tarpeen mukaan kuuluvat kotouttamistoimenpiteisiin.

Maahanmuuttajien koulutuksen tavoitteena on antaa maahan muuttaville valmiuksia toimia tasavertaisina jäseninä suomalaisessa yhteiskunnassa sekä pitää yllä heidän omaa kulttuuri-identiteettiään. Maahanmuuttajille pyritään turvaamaan tasa-arvoinen asema koulutuspalvelujen ja opintososiaalisten etujen käytössä suomalaisten kanssa. Koulutuksen avulla annetaan valmiuksia tehdä tietoisia valintoja elämässä. Aikuisten maahanmuuttajien työelämässä tarvittava koulutus, jatkokoulutus sekä ammattitaidon ylläpitäminen pyritään turvaamaan. Tavoitteena on se, että ulkomailla suoritetut tutkinnot ja opinnot sekä työkokemus luovat pohjan koulutuksen suunnittelulle ja täydentämiselle Suomessa. Tavoitteena on myös mahdollisimman toimiva kaksikielisyys: suomen tai ruotsin kielen hallitseminen ja oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpitäminen. (http://www.oph.fi/maahanmuuttajien_koulutus)

Maahanmuuttajaopiskelijoilla opetuksen perustana ovat samat tutkinnon perusteet ja tavoitteet kuin muussakin tutkintoon valmistavassa koulutuksessa. Elämäntilanne asettaa kuitenkin maahanmuuttajaopiskelijat eri asemaan syntyperäisten suomalaisten kanssa jo siksi, että heiltä kuluu opiskelussa tarvittavia voimavaroja myös uuteen yhteiskuntaan ja kulttuuriin kotoutumiseen. Äidinkielenään suomea tai ruotsia puhuvan on huomattavasti helpompi selvittää teoriaopinnoistaan kuin muun

kielisten opiskelijoiden. Yhdenvertaisuuslaki edellyttää viranomaisilta ja koulutuksen järjestäjiltä toimenpiteitä, jotka edesauttavat tasavertaisuutta ja purkavat eriarvoisuutta ylläpitäviä rakenteita (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa>).

Yhdenvertaisuudesta ks. lisää (**Salmenkangas, 2005**)

Uusi kotimaa on uusi alku. Useat maahanmuuttajat haluavat vaihtaa tai joutuvat vaihtamaan ammattia tultuaan Suomeen. Osalla ei ole ammatillista koulutusta, vaikka heillä olisi pitkä ja laaja työkokemus. Osalla on koulutus, mutta täyttääkseen kelpoisuusvaatimukset ulkomailla opiskellut tarvitsee yleensä Opetushallituksen päätöksen tutkinnon tunnustamisesta. Yksityisen sektorin työnantaja arvioi itse ulkomaisen tutkinnon antamaa pätevyyttä päättäessään työntekijöidensä valinnasta. Korkeakoulututkinnon EU- tai ETA-maassa suorittanut maahanmuuttaja, voi hakea tutkinnon tunnustamista. Sen sijaan EU:n ja ETA:n ulkopuolella suoritettu tutkinto edellyttää täydentäviä opintoja ennen kuin opetushallitus voi rinnastaa tutkinnon vastaavaan suomalaiseen tutkintoon. Tutkintojen tunnustamisesta ja rinnastamisesta ks. lisää esim. <http://www.oph.fi>.

8 SUOMEN KIELEN TUKI TAKK:N MAAHANMUUTTAJAOPISKELIJOILLE

Laki henkilökohtaistamisesta edellyttää opiskelijan opiskeluprosessin tukemista niiltä osin kuin siinä ilmenee oppimisen esteitä. Tavallisin oppimista vaikeuttava tekijä maahanmuuttajilla on kielitaidon heikkous. Tästä syystä TAKK:ssa on ryhdytty kehittämään suomen kielen tukea valmistavissa koulutuksissa opiskeleville.

8.1 Maahanmuuttajien koulutus TAKK:ssa

Maahanmuuttajille tarjotaan TAKK:ssa kotoutumiskoulutusta ja kielikoulutusta. Maahanmuuttajakoulutusta ovat esimerkiksi

- toiminnalliseen oppimiseen perustuva luku- ja kirjoitustaidottomille suunnattu koulutus
- moduulimuotoinen kotoutumiskoulutus

- AVEK-koulutus, jonka tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien aktiivisuutta ja verkostoitumista yhteiskuntaan
- Ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus
- Asioimistulkkien ammattitutkintoon johtava koulutus

Kieli- ja kotoutumiskoulutuksissa ohjaus ja tukipalvelut kuuluvat kiinteänä osana koulutuksiin. Päävastuu ohjauksesta on ohjaavilla kouluttajilla. Ohjaavien kouluttajien vastuualueeseen kuuluvat HOPS:n laadinta, työssäoppimiseen liittyvä ohjaus ja muu henkilökohtainen ohjaus. Suomen kielen kouluttajilla on ohjaava ote opetustyössään. He huolehtivat mm. oppimaan oppimisesta ja kieliopintoihin liittyvästä ohjaamisesta. Ohjaavat kouluttajat ja suomen kielen kouluttajat tekevät yhteistyötä opiskelijan yksilöllisen opintopolun ja jatkosuunnitelmien parissa sekä erityisen tuen tarpeen ilmetessä. Suomen kielen kouluttaja on opiskelijalle tutuin ja hän on päivittäin saatavilla, joten useimmiten opiskelijat kääntyvät ongelmatilanteissa ensimmäiseksi hänen puoleensa. Ohjaava kouluttaja tuntee kuitenkin paremmin tuki- ja yhteistyöverkostot, joten hänen kauttaan ongelmatilanteet ratkeavat asiantuntevammin.

Enenevässä määrin maahanmuuttajia opiskelee valmistavissa eli ammatillisiin näyttötutkintoihin johtavissa koulutuksissa. He voivat suorittaa osa- tai kokotutkintoja. Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksella on mahdollisuus TE-keskuksen rahoituksella antaa henkilökohtaisten tarpeiden mukaisia tukipalveluja työvoimapolitiittisessa koulutuksessa opiskeleville maahanmuuttajille. Tukea on tärkeää tarjota koulutukseen hakeutumisvaiheessa, opintojen kuluessa, etenkin opintojen alkuvaiheissa ja osa- tai kokotutkintojen suorittamisen yhteydessä. Palvelualoilla maahanmuuttajakoulutuksessa työskentelevät suomen kielen kouluttajat tukevat opiskelijoita opintojen eri vaiheissa muilla koulutusaloilla.

8.2 Tuen tarve

Kielitaidon heikkous vaikeuttaa maahanmuuttajien ammatillista opiskelua, erityisesti teoriaopinnoissa. Vaikka opiskelijan kielitaidolla tulisi toimeen tavallisissa

arkipäivän tilanteissa, kielitaito voi olla riittämätön tai heikko. Erityisalojen käsitteet ja sanasto voivat niin ikään tuottaa vaikeuksia myös äidinkielenään suomea puhuville. Erityisesti suomen kielen tukea tarvitaan, jos opiskelijalla on kielen oppimisen vaikeuksia, esim. luki-vaikeuksia tai muita oppimista vaikeuttavia ongelmia.

Tuen tarve voi liittyä myös yleisiin kotoutumisen haasteisiin. Suomalainen yhteiskunta, työelämä ja toimintakulttuuri voivat vielä olla vieraita opiskelijalle. Hänen on perehdyttävä, totuttava ja harjaannuttava uusiin opiskelua koskeviin käsitteisiin, opiskelutapoihin ja -ympäristöihin. Työssäoppimisjaksoilla maahanmuuttajaopiskelija kohtaa mahdollisesti uudenlaisia työelämään liittyviä normeja ja käytänteitä. Oppimisen tuen on näin ollen oltava kokonaisvaltaista, ei yksinomaaisesti suomen kielen tukiovetusta.

Oppimisen tuki palvelee myös ammattiaineiden kouluttajia, jotka kohtaavat työssään kielellisesti ja kulttuurisesti aiempaa moninaisempia ryhmiä. Aiemmin todettiin, että maahanmuuttajaopiskelijoilla opetuksen perustana ovat samat tutkinnon perusteet ja tavoitteet kuin muussakin ammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa. Ammatillinen kouluttaja ei siis maahanmuuttajaopiskelijan kohdalla voi joustaa opetussuunnitelman sisällöissä eikä hänellä myöskään ole lisäresursseja maahanmuuttajaopiskelijoiden opettamiseen. Suomen kielen kouluttajan ja ammatillisen kouluttajan on osattava tehdä yhteistyötä, jotta tuki palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla sekä opiskelijaa että ammatillista kouluttajaa ja liittyisi saumatta ammatillisiin opintoihin. Yhteistyötä tarvitaan tuen sisältöjen ja muotojen suunnittelussa sekä tuen toteuttamisessa.

8.3 Tuen luonteesta

Suomen kielen tukikouluttajana toimiminen on maahanmuuttajuuteen ja suomen kieleen liittyvää asiantuntijatyötä moniammatillisessa kontekstissa. Ihanteellisin tilanne lienee sellainen, jossa suomen kielen kouluttajalla on substanssiosaamisensa ja monikulttuurisuusasiantuntijuutensa lisäksi taustallaan myös ammatillinen koulutus ja työkokemusta, jolloin hänellä on hyvä käsitys ammattialan sisällöistä ja ammatillisesta opiskelusta. Tämä on kuitenkin suhteellisen harvinaista, joten syntyy

tarve täydennyskoulutukseen ja ammattitaidon laajentamiseen. Hyvä keino, jolla pääsee auttavasti alkuun, on ammattiaineiden opetuksen havainnointi tai opetukseen osallistuminen sekä keskustelu ammatillisten kouluttajien kanssa. Myös näyttötutkintojärjestelmä on syytä tuntea ainakin pääpiirteittäin.

Vastaavasti on hyväksi, että ammatilliset opettajat tuntevat maahanmuuttoa koskevat lait ja säädökset sekä osaavat tarkastella opiskelua maahanmuuttajaopiskelijan näkökulmasta. Ennen kaikkea heidän on osattava tunnistaa tuen tarve ja tiedettävä, millaista tukea on saatavilla, kenen puoleen kääntyä ja miten toimia, kun tuen tarve ilmee.

Kouluttajilta edellytetään jatkuvaa oppimista, jotta oma ammattitaito riittää työtehtävistä selviytymiseen.

Aikuinen oppija motivoituu tavoitteellisesta ja itselleen hyödyllisestä opiskelusta. Siksi kielituen tulisi, kuten varsinaisten ammattiaineiden opintojenkin, olla mielekkäästi mahdollisimman lähellä työelämää. Tarkoitus ei ole tarjota ammatillisen koulutuksen rinnalle uutta kielikurssia vaan kohdistaa kielellinen tuki niihin kohtiin, joissa opiskelija tarvitsee tukea edetäkseen opinnoissaan. Tavoite on tarjota keinoja oppimisen esteiden poistamiseen, vahvistaa työelämässä tarvittavaa kielitaitoa sekä mahdollistaa onnistumisen kokemuksia.

Kielituessa kieli nähdään toimintana, kommunikaatiovälineenä, joka palvelee oppimista ammatillisissa opinoissa. Pyrimme tätä tarkoitusta varten auttamaan opiskelijaa ymmärtämään kieltä ja onnistumaan viestinnässä. Painoa ei siis aseteta kielen, eritotenkaan kieliopin analyysiin vaan teksti- ja keskustelutaitojen vahvistamiseen.

8.4 Tuen oppijälähtöisyys

Opiskelijan tilanne ja hänen näkemyksensä ovat keskeisessä asemassa tukitoiminassa. Aikuisopiskelijan kanssa työskentely tulisi olla osallistavaa ja voimaannuttavaa.

Jotta opiskelija voisi itse pyytää suomen kielen tukea, hänen tietenkin tulee olla tietoinen tästä mahdollisuudesta. Lisäksi tuen pitää olla helposti saatavilla eikä tukiopetus saa aiheuttaa lisärasitetta opiskeluun. Tukea voi pyytää opiskelija tai ammatillinen kouluttaja, jonka vastuulle jää tuen tarpeesta ilmoittaminen tätä tarkoitusta varten perustettuun sähköpostiosoitteeseen. Tukitilauksen saatuaan suomen kielen kouluttaja ottaa yhteyttä ammatilliseen kouluttajaan ja kutsuu hänet sekä opiskelijan koolle sopimaan tuen aloittamisesta ja aikatauluista.

Aloitusvaiheessa suomen kielen kouluttaja ja opiskelija keskustelevat ja sopivat alustavasti tuen sisällöistä ja määrästä sekä laativat Suomi-HOPS:n (LIITE 1). Pyrkimyksenä on sitouttaa opiskelija tukiopetukseen antamalla hänelle vastuuta. Osallistumalla tuen suunnitteluun opiskelija voi aktiivisesti vaikuttaa omaan menestymiseensä. Lisäksi kouluttaja saa keskustelussa käsityksen opiskelijan motivaatiosta ja tuntuman hänen kielitaidostaan sekä niistä seikoista, joihin tukea kiireisimmin tarvitaan.

8.5 Suomen kielen tukitarjotin

Suomen kielen tukea varten ei ole perusteltua laatia varsinaista opetussuunnitelmaa, koska tuki toteutetaan joustavasti ja yksilöllisesti. Tuen ajankohta, määrä ja sisältö sekä muoto vaihtelevat opiskelijakohtaisesti ja kun jokainen opiskelija otetaan aidosti mukaan tukiprosessinsa suunnitteluun, ei opetussisältöjä voida lyödä ennalta lukkoon. Etukäteen ei voida myöskään tietää tuen tarpeen muutoksista opiskeluprosessin kuluessa. Yksilöllisesti räätälöity tuki on tehokkainta ja noudattaa opetushallituksen henkilökohtaistamismääräyksen henkeä.

Hyvin suunniteltu on kuitenkin puoliksi tehty. Yhteiset kehykset helpottavat yksittäisen kouluttajan työtä antamalla suuntaa toiminnalle. Yhdessä voidaan oppia ja saavuttaa enemmän kuin yksin. Suomen kielen tukiryhmä kokosi suomen kielen tukea varten yhteistä sähköisessä muodossa olevaa materiaalipankkia, jota täydennämme tukitoiminnan kuluessa. Tällä hetkellä materiaalipankissa on lähinnä kielitaidon testaukseen soveltuvia tekstehtäviä, opiskelua helpottavia

sanastotehtäviä sekä etupäässä metallialalla käyttökelpoista materiaalia verkko-opiskeluun.

On tärkeää, että tiimi keskustelee ja saavuttaa yhteisen näkemyksen tavoitteista ja pedagogisista lähtökohdista. Suomen kielen tukiryhmän yhteisen mietinnän tuloksena tukitarjottimelle muodostuivat seuraavat sisällöt.

Valintapalvelut koulutukseen hakeutumisvaiheessa

Suomen kielen asiantuntijan näkemys on tarpeen opiskelijavalinnoissa, kun hakijoina on maahanmuuttajia. Kielitaidon arviointi hakeutumisvaiheessa estää tai ainakin vähentää vääriä valintoja. Ei myöskään voida odottaa, että ammatillinen kouluttaja pystyisi asettamaan koulutukseen vaadittavan kielitaidon lähtötasovaatimuksen.

Opiskelutaidot

Opiskelijan on perehdyttävä, totuttava ja harjaannuttava uusiin opiskelutapoihin, -ympäristöihin ja –tekniikoihin. Maahanmuuttajakouluttajalla on tietoa ja näkemystä eri maiden koulujärjestelmien ja opiskelukulttuurien eroavuuksista ja näiden vaikutuksista oppimiseen. Myös suomalaisessa koulujärjestelmässä on uusia järjestelmiä, esimerkiksi näyttötutkinnot, jotka vaativat tutustumista ja valmistautumista. Verkko-oppiminen on niinkään monelle maahanmuuttajalle kuin myös iäkkäämmälle suomalaiselle uudenlainen ja harjaantumista vaativa oppimisympäristö.

Ammattisanasto

Käsitteet voivat opintojen alussa tuottaa hankaluuksia jopa suomea äidinkielenään puhuvalle opiskelijalle, mutta hänen sanavarastonsa ja kielitaitonsa on muutoin niin laaja ja syvä, että se tukee uusien käsitteiden omaksumista ja käyttöönottoa. Kielen perussanaston tulisi sisältyä myös maahanmuuttajaopiskelijan aktiiviseen

sanavarastoon hänen aloittaessaan ammatilliset opinnot. Ammattialojen erityissanat ovat kuitenkin useimmalle outoja. On välttämätöntä, että vieraalla kielellä opiskeleva hallitsee sanakirjan ja internet-sanastojen käytön ja osaa aktiivisesti opiskella sanastoa.

Tekstinymmärtäminen

Ammattialoja ja työelämää käsittelevät sekä teoria-aineksia sisältävät tekstit eivät ole vain sanastollisesti vaikeita. Ne sisältävät mutkikkaita lauserakenteita ja ovat tekstuaalisesti haastavia. Suomen kielen kouluttaja osaa avata mutkikkaita tekstejä ymmärrettävään muotoon. Tekstejä yhdessä käsittelemällä opitaan sisältöjä ja käyttämään kieltä.

Kirjoittaminen

Tekstilajeilla on omat ominaisuutensa. Tekstit, esimerkiksi raportti, referaatti ja essee, ovat konventioaalistuneita eli niitä säätelevät tyyllillisiä ja rakenteellisia seikkoja koskevat ohjeet ja normit. Nämä konventiot vaihtelevat kulttuureittain. Maahanmuuttajaopiskelijan on myös opittava käyttämään suomenkielellä tekstinkäsittelyohjelmia.

Puhuminen

Työelämälähtöisyys TAKK:ssa tarkoittaa, että ammatillisissa koulutuksissa pyritään antamaan opiskelijalle todellisia ammatillisia valmiuksia työelämässä toimimiseen. Työssäoppimisjaksoilla päästään käytännössä soveltamaan teoriaopetuksen antia ja tutustumaan työelämän käytäntöihin ja pelisääntöihin. Suomalainen työkuulttuuri käytäntöineen ja hiljaisine sääntöineen on enemmän tai vähemmän sisäänrakennettuna suomalaisen opiskelijan kulttuuriperimään, mutta maahanmuuttajan on opiskeltava nämä asiat tietoisesti. Jotkut maahanmuuttajat jännittävät työelämän sosiaalisia tilanteita, joten rohkaisua ja perehdyttämistä tarvitaan.

Lisäksi toisinaan kielenoppijan reseptiivinen kielitaito on produktiivista vahvempi. Opiskelija ymmärtää ohjeistukset ja tehtävänannot pääpiirteittäin, mutta ei osaa tai uskalla kysyä tarkentavia kysymyksiä, kertoa eikä osallistua keskusteluihin. Tästä syystä tarvitaan kielenkäyttöä aktivoivaa harjoittelua

Valmennus tutkinnon osien suorittamiseen

Pyrimme tuottamaan sanastoja ja tehtäviä, jotka helpottaisivat valmistavaan koulutukseen sisältyvien osasuorituksien (esim. hygieniapassi, anniskelupassi, työturvallisuuskortti ja tulityökortti) suorittamista. Yhtenä vaihtoehtona olisi tekstien selkokielistäminen. Koska opiskelija joutuu muilta osin opinnoissaan pärjäämään normaalien tekstien kanssa, selkokielistäminen ei palvele kielenoppimista pidemmällä tähtäimellä. Lisäksi selkokielistäminen vaatii erityisen huolellista tekstien analysointia ja muokkaamista, jotta tekstin sisältö ja sävy eivät kärsi.

Työnhaku

Oppimisen tuen tulee ulottua opiskeluprosessin eri vaiheisiin ja alueisiin. Opintojen loppuvaiheessa ajankohtaisiksi tulevat työnhaun asiakirjat vakiintuneine fraaseineen ja sanavalintoineen. Myös työhaastattelutilanteet etenevät kokolailla säännönmukaisesti. Aikuisena Suomeen muuttaneet opiskelijat eivät ole käyneet suomalaista peruskoulua eivätkä lukiota, joten he tarvitsevat opastusta kielenkäytön erilaisiin rekistereihin. Kielen rekisterit tarkoittavat erilaisista kielenkäyttötilanteista johtuvaa vaihtelua kielessä, esim. työnhakutilanteessa käytämme tyylillisesti muodollista kieltä.

Heille tulee selvittää, kuinka kieli vaihtelee epämuodollisista muodollisiin kielenkäyttötilanteihin siirryttäessä. Myös kohteliaisuutta ilmentävät sanastolliset ja kieliopilliset kielenpiirteet on tehtävä näkyviksi ja niiden käyttöä on harjoiteltava. Työpaikka toisensa jälkeen saattaa lipua ohi, koska hakija ei hallitse kielenkäyttöä sääteleviä kulttuurisidonnaisia normeja.

Suomen kielen tukitarjotin on tämän kehittämishankkeen liitteenä (LIITE 2).

9 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSIA

Kehittämistyön pontimena on ollut Opetushallituksen asettama henkilökohtaistamismääräys, johon yhtenä elementtinä sisältyy ohjauksellisuus. Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksessa henkilökohtaisuus ja ohjaus on tuotu aidosti käytännön opetustyöhön. Yksilöllisesti räätälöity oppimisen tuki on henkilökohtaistamista parhaimmillaan.

Tärkeänä lähtökohtana oli opiskelijoiden tukeminen opinnoissaan. Samalla tuki auttaa ammatillisia kouluttajia haasteellisessa työssä. Tuki on yhteinen asia ja sen onnistumiseksi tarvitaan kaikkien osallisten hyväksyminen ja sitoutuminen yhteistyöhön. On tärkeää, että kaikki ymmärtävät tuen merkityksen ja hyödyt ja, että kaikilla on mahdollisuus osallistua keskusteluun. Oppimisen tuesta keskusteltiin mm. toimialakokouksessa.

Tavoitteena oli myös systematisoida tuen hankkimista ja toteuttamista. Tätä tavoitetta palvelemaan laadimme ammatillisia kouluttajia ja opiskelijoita varten selkeän, mutta kattavan ohjeistuksen sekä perustimme sähköpostiosoitteen, johon tukipyynnöt voidaan lähettää. Ammatillinen kouluttaja käynnistää tukiprosessin. Seuraavaksi tukea antava, ammatillinen kouluttaja ja opiskelija laativat yhdessä alustavan suunnitelman aikatauluista ja tuen määrästä. Toimet kirjataan ohjauskeskustelussa henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan, suomen kielen tuen ollessa kyseessä laaditaan SUOMI-HOPS. Tukea annetaan joustavasti ja tarpeen mukaan opiskelun kuluessa.

Selkeyttä kaivattiin myös vastuu- ja työnjakokysymyksissä, joten vastualueet jaettiin 14 kouluttajan kesken. Sovittiin myös, että tukea koordinoidaan palvelualoilta. Suomen kielen tuen osalta vastuu jaettiin kolmelle suomen kielen kouluttajalle, joista kukin antaa suomen kielen tukea tietyllä koulutusosalalla. Tulevaisuudessa tukijoukon määrä kasvaa.

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevaa tuetaan koulutuksen kaikissa vaiheissa joustavasti yksilöllisen tarpeen mukaan. Myös suomen kielen tuki on

kokonaisvaltaista ja työelämälähtöistä. Lisäksi siihen liittyy kotouttamisnäkökulma, minkä vuoksi tarjottimella on aineksia, jotka selventävät maahanmuuttajaopiskelijalle suomalaista toimintakulttuuria. Opiskelija osallistuu itse tuen suunnitteluun ja näin ollen tukiprosessi saa lopullisen muotonsa tapauskohtaisesti.

Aluillaan on myös yhteinen materiaalipankki, jota täydennetään tukitoiminnan kuluessa. Tällä hetkellä suomituen materiaalipankissa on mm. testejä, tekstehtäviä, sanastotehtäviä sekä linkkilista käyttökelpoisista verkkomateriaaleista.

Kehittämistyö ja toiminta jatkuu. Sopivan ajan kuluttua on kokemusten jakamisen ja pohdinnan aika. On luotava järjestelmä, jonka avulla oppimisen tuen toteutusta ja tuloksellisuutta kyetään arvioimaan. Sopiva lähtökohta arvioinnille on oppivan organisaation idea. Opiskelijat ja kouluttajat arvioivat rakentavasti itseään, toisiaan ja toimintaa jatkuvassa vuorovaikutusprosessissa. Arvioinnin tavoitteena on uuden oppiminen ja toiminnan kehittäminen.

Oppimisen tukitiimi kehittää tuen sisältöjä ja muotoja tarpeen mukaan edelleen. Toivomme, että tukitoiminnan vakiinnuttua voimavaroja voidaan suunnata entistä enemmän pedagogiseen ja didaktiseen kehittämiseen. Osana kehittämistä on oman ammattitaidon päivittäminen ja laajentaminen. Tämän vuoksi suomen kielen tukitiimi koulutautuu lähitulevaisuudessa näyttötutkintomestareiksi.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Onnismaa J, Pasanen H, Spangar T (toim) 2000: Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus (osa 1). PS-Kustannus. WS Bookwell Oy. Porvoo.

Verkkolähteet

<http://www.oph.fi/page.asp?path=1,443,9111,9378>. (luettu 2.4.2007)

Salmenkangas Maj, Muutu. Puutu. Oppilaitoksen yhdenvertaisuusopas Edita Prima Oy, Helsinki 2005 tai <http://www.oph.fi/SubPage.asp?path=1,438,6144> (luettu 12.3 2007)

Julkaisemattomat lähteet

Helander Jaakko luento 27.9.2006 Ammatillinen opinto-ohjaajakoulutus

Liitteet:

LIITE 1: Suomi- HOPS

LIITE 2: SUOMEN KIELEN TUKITARJOTIN

LIITE 1**SUOMI-HOPS**

Etu- ja sukunimi: _____ syntymä-aika: _____

Osoite: _____

sähköposti: _____ puh. _____

äidinkieli: _____ muu kielitaito: _____

Koulutusala/ opintolinja/tutkinto _____

_____

Koulutus alkoi: _____ Koulutus päättyy: _____

Aikaisempi koulutus ja työkokemus:

Aika

Paikka

Kielikoulutus

Ammatillinen koulutus

Työkokemus

Työssä oppiminen

Suomen kielen tuen tarve kartoituksen ja ohjauskeskustelun perusteella:

Ammattisanaston hallinta

Suullinen kielitaito

Kirjallinen kielitaito

Ammattiin liittyvän kirjallisen materiaalin ymmärtäminen

Työkulttuuri ja työelämä tuntemus

ATK: perustaidot

Muuta

Muuta huomioon otettavaa:

Sopimus oppimisen tuen toteutuksesta:

Seuraava tapaaminen: _____

Aikataulu: _____

Lomakkeen tietoja käytetään vain tämän koulutuksen aikana.

Päiväys _____

_____

opiskelija *kouluttaja/ valmistava koulutus*

_____

kouluttaja/ oppimisen tukipalvelut

LIITE 2

Suomen kielen tukipalvelut

Tukea voivat saada työvoimakoulutuksessa olevat maahanmuuttajaopiskelijat.

Ammattiaineen opettaja ohjaa opiskelijan tukipalveluihin. Yhteydenotot: oppituki@tak.fi.

Suomen kielen opettaja kartoittaa *jokaisen* maahanmuuttajaopiskelijan suomen kielen tuen tarpeen ja tekee suomi-hopsin opiskelijan *ja ammattiaineen opettajan* kanssa.

Suomen kielen opettaja, ammattiaineen opettaja ja opiskelija tekevät yhdessä suunnitelman suomen kielen opetuksen sisällöistä ja aikataulusta.

Tukiopetus annetaan pienryhmissä tai yksilöohjauksena.

Opettajat:	Metalli- ja automaatioala	Janne Haikansalo
	Puhdistuspalveluala	Sari Vaden
	Majoitus ja ravitsemus	Riitta Kronholm

TUKITARJOTIN

Valintapalvelut

- o Kielitaidon arviointi valintatilanteessa

Opiskelutaidot

- o Valmennusta tentteihin
- o Vastaustekniikka kirjallisissa tehtävissä
- o Näyttöihin valmistautuminen
- o Lukutekniikka
- o Verkko-oppiminen

Ammattisanasto

- o Sanakirjan ja internet-sanastojen käyttö

- o Sanaston kerääminen, organisointi ja käyttö

Tekstinymmärtäminen

- o Ammatti- ja työelämän tekstien käsittely

Kirjoittaminen

- o Erilaiset tekstityypit, esimerkiksi raportti, referaatti ja essee

- o Työelämän tekstit
- o Tekstinkäsittely

Puhuminen

- o Rohkaiseminen ja aktivointi erilaisissa tilanteissa

- o Työtehtävien kielellistäminen

Valmennus tutkinnon osien suorittamiseen

- o Hygieniapassi

- o Anniskelupassi

- o Ensiapu 1

- o Työturvallisuuskortti

- o Trukkikortti

- o Tulityökortti (*tulossa*)

Työnhaku

o asiakirjat ja sanasto
o valmennus
työhaastatteluun